

3. Матіос А. Самогубства атовців: психологічна реабілітація українських військовослужбовців не виконується через брак норм [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://tsn.ua/ato/samogubstva-atovciv-psihologichna-reabilitaciya-ukrayinskih-viyskovih-ne-vikonuyetsya-cherez-brak-norm-matios-1145847.html>. – Заголовок з екрану.
4. Медична реабілітація в Україні: потрібне повне перезавантаження? [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.vz.kiev.ua/medichna-reabilitaciya-v-ukrayini-potribne-povne-perezavantazheniya/>. – Заголовок з екрану.
5. Потіха А. Соціально-психологічна та медична реабілітація учасників АТО [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://nbuviar.gov.ua/index.php?option=com_content&view=article&id=858:reabilitatsiya-uchasnikiv-ato&catid=8&Itemid=350. – Заголовок з екрану.
6. Психологія війни: як допомогти ветеранам АТО повернутися до нормального життя [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://ukr.segodnya.ua/regions/donetsk/psihologiya-voyny-kak-pomoch-veteranam-ato-vernutsya-k-normalnoy-zhizni-1117099.html>. – Заголовок з екрану.
7. Статистичні дані: Україна. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://komviti.rada.gov.ua/news/main_news/74047.html. – Заголовок з екрану.

Гаяш О.В.

Інклюзивне навчання як пріоритетний напрямок інтеграції дітей з особливими потребами у систему суспільних відносин

ДВНЗ «Ужгородський національний університет», кафедра фізичної реабілітації

У Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначається, що нагальною освітньою потребою є розширення практики інклюзивного навчання у системі загальної освіти.

«Належна інклюзивна політика в Україні гарантуватиме, що всі діти мають доступ та рівні можливості отримати якісну освіту. Саме тому реформа загальної освіти та реформа інклюзивної освіти є, безумовно, взаємопов'язаними і повинні йти рука об руку, щоб вчителі сприяли інклюзивності та різноманітності в класах так само, як вони мають сприяти здійсненню реформи загальної освіти», – наголошує виконавчий директор Міжнародного фонду «Відродження» Євген Бистрицький.

Проблеми інклюзивного навчання та виховання дітей із особливими освітніми потребами в закладах освіти упродовж двох останніх десятиліть перебувають у центрі наукових інтересів багатьох дослідників, серед яких А. Колупаєва, В. Засенко, Н. Софій, О.Таранченко, Т. Сак. Окремі аспекти методології, організаційних форм та особливостей інклюзивної освіти висвітлено в наукових статтях А. Шевцова, Віталія Бондаря, В.Гладуша, В. Синьова, С. Миронової, та ін. Тим не менш, як свідчить аналіз літературних джерел, питання інклюзивного навчання потребує подальшого вивчення у сучасній педагогіці.

Метою є аналіз сутності, завдань, принципів, умов інклюзивного навчання.

Інклюзивне навчання ми розглядаємо як систему освітніх послуг, що базується на принципі забезпечення основного права дітей на освіту та права навчатися за місцем проживання в умовах загальноосвітнього закладу.

Сутністю інклюзивної освіти є навчання дітей з особливими освітніми потребами в закладах загальної середньої освіти за умови пристосування освітнього простору до індивідуальних особливостей школярів, надання їм якісних освітніх послуг, забезпечення процесу самореалізації та формування соціальних компетенцій кожного вихованця.

Основними завданнями інклюзивного навчання є: здобуття дітьми з особливими освітніми потребами освіти відповідного рівня в середовищі здорових однолітків відповідно до Типової освітньої програми; забезпечення різнобічного розвитку дітей з інвалідністю, реалізація їх здібностей; створення освітньо-корекційного середовища для задоволення освітніх потреб учнів з особливостями психофізичного розвитку; створення позитивного мікроклімату в закладі загальної середньої освіти з інклюзивним навчанням, формування активного міжособистісного спілкування дітей з особливими освітніми потребами з іншими учнями; забезпечення диференційованого психолого-педагогічного супроводу дітей із особливими освітніми потребами; надання консультативної допомоги сім'ям, які виховують дітей з інвалідністю, залучення батьків до розроблення індивідуальних освітніх планів та програм освіти.

За В. Синьовим, побудова інклюзивної освітньої системи ґрунтується на таких засадах: надання рівного доступу до навчання в загальноосвітніх закладах та отримання якісної освіти кожною дитиною; визнання здатності до навчання кожної дитини та необхідність створення суспільством відповідних умов для цього; забезпечення права дітей розвиватися у родинному оточенні та мати доступ до всіх ресурсів місцевої спільноти; залучення батьків до навчального процесу, як рівноправних партнерів та перших учителів дітей; розроблення навчальних програм на основі особистісно-орієнтованого та індивідуального підходів, що сприяють розвитку навичок навчання протягом усього життя; незаперечення того факту, що інклюзивне навчання передбачає додаткові ресурси, необхідні для забезпечення особливих освітніх потреб дитини; використання результатів сучасних досліджень та практики в реалізації інклюзивної

моделі навчання; реалізація командного підходу в навчанні й вихованні дітей, що передбачає залучення педагогів, батьків, спеціалістів [3, с. 11].

Дотримання окреслених принципів дасть змогу всім дітям забезпечити психолого-педагогічну, соціально-реабілітаційну та медичну підтримку, спрямовану на досягнення успіхів у навчанні, вихованні й розвитку, успішної соціалізації й адаптації.

Однією з найважливіших умов впровадження інклюзивної моделі в навчальному закладі є організація співпраці фахівців, результатом якої має стати освітнє середовище, максимально сприятливе для різнобічного розвитку всіх учнів, у тому числі й учнів з особливими потребами [2, 110].

Особливістю навчально-виховного процесу дітей з особливими освітніми потребами є його корекційна спрямованість [1]. Корекційно-розвивальну роботу в умовах інклюзивного навчання здійснюють спеціальні фахівці: дефектолог (логопед, олігофренопедагог, тифлопедагог, сурдопедагог), спеціальний психолог, соціальний працівник. Однак, не стоять осторонь корекційної допомоги й інші учасники навчальної команди, а саме: вчителі, асистенти вчителів, музичні керівники, фахівці з ЛФК та ін. Спеціалісти з проблем розвитку дітей з особливостями психофізичного розвитку можуть багато в чому допомогти педагогам. Дефектологи, фізіотерапевти, психологи, невропатологи, фахівці з фізкультури, працетерапії, терапії поведінки, соціальні працівники – всі вони можуть закласти свої цеглинки в підвалини успішного інклюзивного класу.

Система комплексної корекційно-розвивальної допомоги дітям з особливими потребами в умовах інклюзії передбачає:

- **медичну допомогу** (лікування основного захворювання, підтримуюча терапія, лікувальна фізкультура, масаж та ін.).

- **педагогічну допомогу** (навчання, виховання та розвиток). Наприклад, педагогом добираються відповідні до потреб учня технології подачі матеріалу або його відтворення; проводиться додаткова індивідуальна робота; створюються умови для соціальної адаптації учня.

- **психологічну допомогу** (психологічна корекція, оптимізація сімейного клімату). Психолог навчального закладу проводить сімейне консультування; організовує спільні заходи у класі; подолання конфліктів, а також проводить індивідуальну психокорекційну роботу з учнями.

- **соціальну допомогу** (надання можливості соціалізуватися та ін.). Наприклад, соціальний педагог сприяє адаптації учня; проводить заняття з учнівським, батьківським колективом; працює над усвідомленням вибору професії; дбає про сімейний мікроклімат.

Загальновідомо, що ефективність навчально-виховної, корекційно-розвивальної та лікувально-профілактичної роботи в інклюзивному класі значною мірою залежить від скоординованості дій педагога та різнопрофільних фахівців (соціального працівника, дефектолога, медичного працівника, психолога, асистента вчителя, реабілітолога, батьків), які входять до складу команди психолого-педагогічного супроводу. Фаховий супровід дитини з особливостями психофізичного розвитку забезпечує формування необхідних навичок і вмінь, мінімізацію впливу фізичних та психічних обмежень дитини з особливими потребами у процесі здобуття освіти.

У закладах освіти з інклюзивним навчанням особлива роль належить психологам і логопедом, підкреслюється важливість їхньої співпраці. Психолог та логопед входять до складу навчальної команди, беруть активну участь у вирішенні всіх питань освіти та соціалізації учнів з особливими потребами.

Для рівного доступу до якісної освіти навчальні заклади повинні адаптувати навчальні програми та плани, методи й форми навчання до індивідуальних освітніх потреб дітей та підлітків з особливими потребами. Розробляючи індивідуальні освітні програми для учнів з особливими потребами, доцільно врахувати час настання інвалідності; характер реакції на інвалідність (емоції, поведінка); важкість порушень (діапазон обмежень); рівень інтелектуального й емоційного розвитку; короткострокові та довгострокові цілі програми; перелік психолого-педагогічних та корекційно-розвиткових послуг; оцінку досягнень.

Дедалі більше визнання набуває тенденція залучення до педагогічної діяльності в інклюзивному середовищі в якості рольової моделі осіб з фізичними порушеннями, оскільки вони можуть слугувати прикладом успішної особистісної та професійної реабілітації.

Робота всіх фахівців навчального закладу спрямовується на досягнення головної мети – підготовка дитини до самостійного життя. При цьому значну увагу сконцентровують на тому, щоб допомога і підтримка у процесі навчання не перевищувала необхідну, інакше дитина стане занадто залежною від цієї підтримки.

Наявні напрацювання щодо інклюзивного навчання дітей з особливими освітніми потребами переважно розраховані на дітей молодшого шкільного віку і на цьому етапі закономірною є домінуюча роль в освітньому процесі корекційних заходів із застосуванням спеціальних технологій і залученням відповідних фахівців спеціальних закладів освіти, інклюзивно-ресурсних центрів для надання консультативної та практичної допомоги вчителям закладів загальної середньої освіти. Разом з цим особливості навчально-виховного процесу з учнями з особливими освітніми потребами старших класів в умовах інклюзії остаточно не визначені. На даному етапі інклюзивного навчання цілком логічно видається необхідність зосередження зусиль на соціальному вихованні учнів з особливими освітніми потребами з координуючою і направляючою роллю соціального педагога, залученням до інклюзії всього персоналу закладу освіти і надання можливості молоді з інвалідністю проявляти максимальну ініціативність, самостійність у

вирішенні навчальних і соціальних проблем. На цьому етапі навчально-виховного процесу очевидно важливу роль має відігравати кваліфікована професійна орієнтація та своєчасна адаптація учнів випускних класів до соціального середовища [4].

Висновки. Інклюзія означає розкриття кожного учня за допомогою освітньої програми, яка є достатньо складною, але відповідає його здібностям. Вона враховує потреби, а також спеціальні умови та підтримку, яка забезпечується медико-соціальним та психолого-педагогічним супроводом. Але найголовніше – дитина вчиться життєдіяльності в оточенні здорових дітей, що формує спрямованість до повноцінного життя, до усвідомлення власної спроможності, підвищення якості власного буття. Такі концептуальні положення є основою інклюзивного навчання у новій українській школі.

Отже, інклюзивна освіта – один із найважливіших засобів інтеграції осіб з особливими потребами у систему суспільних відносин. Однак, для того, щоб цей механізм ефективно працював, навчально-виховний процес закладів загальної середньої освіти потребує перегляду існуючих форм і методів роботи з дітьми з особливими освітніми потребами, застосування інноваційних методів, розробки відповідного технічного, дидактичного, методичного забезпечення як для дітей, так і для педагогів.

Список використаної літератури

1. Інструктивно-методичний лист Міністерства освіти і науки, молоді та спорту України від 18.05. 2012 р. № 1/9-384 «Організація інклюзивного навчання у загальноосвітніх навчальних закладах».
2. Колупасва А.А., Данілавічюте Е.А., Литовченко С.В. Професійне співробітництво в інклюзивному навчальному закладі: навчально-методичний посібник. – К.: Видавнича група «А.С.К.», 2012. – 192 с.
3. Синьов В. Нова стратегія розвитку корекційної педагогіки в Україні / В. Синьов, А. Шевцов // Дефектологія. – 2004. – № 2. – С. 6–11.
4. Цибулько В.О. Навчально-виховний процес інклюзії / Актуальні проблеми навчання та виховання людей в інтегрованому освітньому середовищі у світлі реалізації Конвенції ООН про права інвалідів: тези доповідей XIV міжнарод. наук.-практ. конф. (м. Київ 19–20 листопада 2014 р.). – К.: Університет «Україна», 2014. – С.77-79.

Граф де Роітер Гендріка

Особи з важкою формою інвалідності

Люцерн (Швейцарія) / Ужгород

Визначення поняття «важка форма інвалідності». Як такого конкретного визначення нема: занадто різними є люди з важкою формою інвалідності, щоб об'єднати їх одним поняттям. Люди з важкою множинною формою інвалідності визначаються як особи з комплексною інвалідністю. Їхнє актуальне життя визначає більша частина нижче наведених критеріїв:

- Вони не достатньо чітко (для інших) виражають власні уявлення, бажання, потреби та вимоги.
- Дуже часто їх мовленнєві навички є недостатньо вербалізованими.
- Вони є особливо залежними від прихильного ставлення до них їх контактних осіб.
- Це люди із зовсім різними вихідними даними та індивідуальними потребами.

Це також група осіб з особливою залежністю від їх оточення

- їм потрібна фізична близькість, щоб могли сприймати інших людей
- їм потрібні інші люди, які б найдоступнішим способом наближували їх до навколишнього світу
- їм потрібні інші люди, які допомагають їм рухатись та змінювати положення тіла
- їм потрібні інші люди, які розуміють їх і без мови та пропонують їм комунікативні дії
- їм потрібні інші люди, які їх надійно забезпечують та доглядають за ними. (див. Фрьоліх 1998а, 24).

Причини комплексної інвалідності

- Генна мутація та відхилення хромосом
- Усі захворювання, які можуть пошкодити мозок перед, під час та після вагітності:
  - Інфекції під час вагітності, такі як краснуха, цитомегаловірусна інфекція (Humanes Herpesvirus 5)
  - ускладнення вагітності, пошкодження мозку в ранньому дитинстві
  - ускладнення при пологах а також нестача кисню у дитини
  - передчасні пологи
  - Вади розвитку
  - Spina Bifida (Розщеплення хребта): вроджена вада хребта та спинного мозку
  - Церебральний параліч є наслідком пошкодження мозку новонародженого та спричиняє вади руху.
  - Гідроцефалія
- Нещасні випадки